

8. Нова Українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Заг. ред. М. Грищенка. К.: МОН, 2016. 34 с.
9. Управління освітою. За наук. ред. В. П. Беха; редкол. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. 546 с.

ЗАСАДНИЧІ ПРИНЦИПИ САМОВРЯДУВАННЯ ТА САМООРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

канд. пед. наук, старший науковий співробітник Лісова Наталія Іванівна
ORCID ID: 0000-0001-9363-0981

Науковий консультант: д-р. пед. наук, професор Калініна Л.М.
Інституту педагогіки НАПН України
Україна

Управління в законі України «Про освіту» передбачено здійснювати на всіх рівнях, зокрема в управлінні закладом освіти та місцевому рівні, на засадах узгодження обох складників – державного й громадського, визначення та розмежування повноважень усіх суб'єктів управління, їхньої відповідальності в ньому при врахуванні волевиявлення та ініціативи представників громадськості. Якщо оцінювати вибір форми управління, то його можна віднести до нової якості в управлінні, яка може привести до «вільного та адекватного обрання форм, методів, механізмів, технологій управління, головне, щоби керівник їх знав і міг застосувати на практиці задля досягнення мети та відповідав за одержані результати» [1, с. 12].

Основою модернізації управління, місцевого розвитку, ефективного самоврядування виступають самодостатні та потужні територіальні громади – жителі села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста, що в межах Конституції і законів України мають право самостійно визначати стратегічні орієнтири, виробляти адекватні правові засоби досягнення цілей, вирішувати питання місцевого значення. В містах обласного значення та містах, набули статусу міські об'єднані територіальні громади (надалі ОТГ), що розглядаються первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень. Міське самоврядування В. Борденюк розглядає як форму демократичної децентралізації державного управління «в таких формах:

- місцевого самоврядування, що здійснюється на рівні адміністративно-територіальних одиниць первинного (базового) рівня;
- місцевого самоврядування, що здійснюється в межах звичайних адміністративно-територіальних одиниць, які перебувають між загальнодержавним та первинним (базовим) рівнями;
- територіальної автономії – регіонального самоврядування, що здійснюється в межах адміністративно-територіальних одиниць найвищого рівня...» [3, с. 55]. За умов запровадження самоврядування й самоорганізації територіальних громад у малих містах мають бути сформовані місцеві органи

управління, у тому числі ЗСО, які б являли собою єдиний соціальний організм, здатний до самостійного вирішення життєвоважливих проблем міської громади.

Як свідчить аналіз законодавчо-правових засад розвитку країни та сфери освіти, на сучасному етапі держава приділяє значну увагу розвитку місцевого самоврядування в Україні, як її пріоритету.

Прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад», у першому розділі якого визначено засадничі принципи співробітництва, конкретизовано законодавчо прийняті форми співробітництва. У другому розділі Закону України «Про співробітництво територіальних громад» регламентується організація співробітництва (його ініціювання, переговори про організацію, про роботу комісії з підготовки договору про співробітництво, громадське обговорення проекту такого договору, його сутність), а в третьому – подано форми співробітництва. Для забезпечення виконання повноважень згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів органи місцевого самоврядування суб'єктів співробітництва на підставі договору про співробітництво можуть делегувати одному із суб'єктів співробітництва виконання одного чи кількох завдань із передачею йому відповідних ресурсів. Визначено такі форми повноважень: реалізація спільних проектів; спільне фінансування (утримання) підприємств, установ та організацій комунальної форми власності; утворення спільного органу управління. Для практики управління та суб'єктів управління, що працюють у відділах освіти та ОТГ важливим є четвертий розділ, у якому виписано порядок про державне стимулювання, фінансування та моніторинг співробітництва.

У двох документах державної ваги – законах «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про співробітництво територіальних громад» – закладено принципи (табл.1).

Таблиця 1

Принципи, що виписані в законах «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про співробітництво територіальних громад»

Принципи	
Закон «Про місцеве самоврядування в Україні»	Закон «Про співробітництво територіальних громад в Україні»
законності	законності
народовладдя	добровільності
гласності	відкритості
колегалітності	прозорості
поєднання місцевих і державних інтересів	взаємної вигоди
виборності	рівноправності учасників
правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності	взаємної відповідальності
підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб	
державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування	
судового захисту прав місцевого самоврядування	

Вважаємо, що на основі законодавчо визначених принципів базується як місцеве самоврядування, так і співробітництво створених об'єднаних територіальних громад.

Аналіз змісту обох законів України показав, що розробниками не враховані принципи, які відіграють важливу роль в управлінні відділів освіти розвитком загальної середньої освіти міських об'єднаних територіальних громад, зокрема: принципи державно-громадського та державно-приватного партнерства. Позитивним фактом є те, що в Законі «Про освіту» (2017 р.) передбачено обидва принципи, а в Концепцію «Нова українська школа» включено ще один важливий принцип демократичного управління – «об'єднання через довіру». Цьому сприяє Закон «Про освіту» (зокрема ст. 28 «Громадське самоврядування в закладі освіти» та ст.70 «Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти»). Першочергово значення потребують розгляду шляхи вироблення принципів співпраці представників державних та громадських структур; забезпечення якості освіти, неперервної оцінки управлінської та педагогічної діяльності, співпраці з різними зацікавленими сторонами, педагогізації громади.

Варто зазначити, що при «демократичній формі державно-громадського управління в умовах розвитку самоврядування та самоорганізації в міських громадах» модернізувати управлінську діяльність без застосування цих трьох принципів неможливо, тим більше у сфері загальної середньої освіти [2, с. 7]. При цьому діяльність створених місцевих органів управління має набути нового змісту: влада реально має перейти до народу, з'явиться відповідний механізм місцевого управління, що сприятиме розвитку демократії, забезпечать умови для самостійного вирішення громадою проблем розвитку ЗСО на місцевому рівні, виникне потреба у підтримці ініціатив органів самоврядування, одночасно можна буде активізувати діяльність відділу освіти щодо забезпечення співпраці із членами громади та її активом.

Управління має здійснюватися на законодавчо визначених принципах, засадах демократичної, партнерської та сервісної парадигм управління шляхом «об'єднання через довіру», в центрі яких знаходитимуться освітні потреби дитини, забезпечення якісних освітніх послуг та передбачатимуться застосування надбань сучасного менеджменту. Питання управління, якості ЗСО, її розвитку мають стосуватися не лише працівників освітньої галузі, а поширюватися й на представників виробничої сфери – великого, середнього й малого бізнесу, соціально-культурного спрямування тощо.

Список використаних джерел:

1. Калініна Л. М. Управління новою українською школою. Порівняльна характеристика концептуальних змін. Директор школи. 2017. № 1. С. 12–21.
2. Калініна Л. М. Проблеми та реалії державно-громадського управління освітою на сучасному етапі розвитку демократичного суспільства. Постметодика. 2012. № 3. С. 2–10.
3. Борденюк В. Деякі проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування у містах з районним поділом [Текст]. Право України: Юридичний журнал. 2001. N2. С. 53-57.